

ПОСТАНОВА Правління Національного банку України від 24.05.18 р. № 54
Офіційне інтернет-представництво від 31.05.18 р.
Набула чинності з 01.06.18 р.

ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДЕЯКИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Відповідно до статей 7, 15, 33 та 56 Закону України «Про Національний банк України», на виконання вимог статті 1087 Цивільного кодексу України та з метою удосконалення порядку ведення суб'єктами господарювання касових операцій у національній валюті в Україні Правління Національного банку України ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Унести до постанови Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року № 148 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні»¹ такі зміни:

1) пункт 1 після слів «в Україні» доповнити словами «(далі – Положення про ведення касових операцій)»;

2) після пункту 1 доповнити постанову двома новими пунктами 1¹ та 1² такого змісту:

«1¹. Суб'єкти господарювання мають право до 30 червня 2018 року (включно) використовувати в своїй діяльності форми відомості на виплату грошей, прибуткового касового ордера, видаткового касового ордера, журналу реєстрації прибуткових і видаткових касових документів, касової книги, книги обліку виданої та прийнятої старшим касиром готівки та акта про результати інвентаризації наявних коштів, установлені Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженим постановою Правління Національного банку України

від 15 грудня 2004 року № 637, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 13 січня 2005 року за № 40/10320 <...>.

1². Суб'єктам господарювання до 30 червня 2018 року (включно):

1) розробити та затвердити порядок оприбуткування готівки в касі та порядок розрахунку ліміту каси з урахуванням норм Положення про ведення касових операцій;

2) користуватися лімітами каси, установленими та затвердженими до набрання чинності цією постановою.»

2. Затвердити Зміни до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року № 148, що додаються.

<...>

5. Постанова набирає чинності з дня, наступного за днем її офіційного опублікування.

**Голова
Я. СМОЛІЙ**

ВІД РЕДАКЦІЇ

❶ «БАЛАНС», 2018, № 16-17. с. 13.

ЗМІНИ ДО ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВЕДЕННЯ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ВАЛЮТІ В УКРАЇНІ

1. У пункті 3 розділу I:

1) підпункти 13, 14 після слова «витрат» доповнити словами «/книга обліку доходів» у відповідних відмінках та числах;

2) підпункт 18 викласти в такій редакції:

«18) оприбуткування готівки – проведення суб'єктами господарювання обліку готівки в касі на повну суму її фактичних надходжень у касовій книзі/книзі обліку доходів і витрат/книзі обліку доходів/фіскальному звітному чеку/розрахунковій квитанції».

2. У розділі II:

1) пункти 7, 11 викласти в такій редакції:

«7. Фізичні особи мають право здійснювати розрахунки готівкою:

1) із суб'єктами господарювання протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами – у розмірі до 50 000 (п'ятидесяти тисяч) гривень уключно.

Платежі на суму, що перевищує 50 000 гривень, проводяться через банки або небанківські фінансові установи, які в установленому законодавством України порядку отримали ліцензію на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунка, шляхом переказу коштів із поточного рахунка на поточний рахунок або внесення коштів до банку чи небанківської фінансової установи для подальшого їх переказу на поточні рахунки в банку;

2) між собою за договорами купівлі-продажу, які підлягають нотаріальному посвідченню, у розмірі до 50 000 (п'ятидесяти тисяч) гривень уключно.

Платежі на суму, яка перевищує 50 000 гривень, здійснюються шляхом переказу коштів з поточного рахунка на поточний рахунок або внесення та/або переказу коштів на поточні рахунки (у тому числі на депозит нотаріуса на окремий поточний рахунок у національній валюті).»;

«11. Готівка, що надходить до кас, оприбутковується в день одержання готівки в повній сумі.

Оприбуткуванням готівки в касах установ/підприємств та їх відокремлених підрозділів, які проводять готівкові розрахунки з оформленням їх касовими ордерами і веденням касової книги, є здійснення обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень у касовій книзі на підставі прибуткових касових ордерів.

Оприбуткуванням готівки в касах фізичних осіб-підприємців, які проводять готівкові розрахунки з оформленням їх товарними чеками (квитанціями) і веденням книги обліку доходів і витрат (або книги обліку доходів), є здійснення обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень у книзі обліку доходів і витрат (або книзі обліку доходів) на підставі товарних чеків (квитанцій).

Оприбуткуванням готівки в касах відокремлених підрозділів установ/підприємств, а також у касах

фізичних осіб-підприємців, які проводять готівкові розрахунки із застосуванням РРО та/або КОРО без ведення касової книги, є здійснення обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень на підставі даних розрахункових документів шляхом формування та друку фіскальних звітних чеків і їх підклеювання до відповідних сторінок КОРО/занесення даних розрахункових квитанцій до КОРО.

Суб'єкти господарювання, які проводять готівкові розрахунки із застосуванням РРО та/або КОРО, використовують КОРО для:

1) підклеювання та зберігання фіскальних звітних чеків на відповідних сторінках КОРО;

2) здійснення операцій із розрахунковими квитанціями в разі виходу з ладу РРО чи відключення електроенергії;

3) обліку ремонтів, робіт з технічного обслуговування, перевірок конструкцій та програмного забезпечення РРО.»;

2) в абзаці другому пункту 15 слова «Підприємство здійснює» замінити словами «Підприємство має право здійснювати»;

3) в абзаці першому пункту 19 слова «суб'єктам господарювання» замінити словами «суб'єктами господарювання підзвітним особам».

3. У пункті 29 розділу III:

1) абзац третій викласти в такій редакції:

«Документом, що свідчить про здавання виручки до банку та є підтвердженням оприбуткування готівки в касі суб'єктів господарювання, є:»;

2) підпункт 3 викласти в такій редакції:

«3) примірник супровідної відомості до сумки з готівковою виручкою (готівкою), засвідчений підписом та відбитком печатки інкасатора-збирача;».

4. Абзац другий пункту 44 **розділу IV** після слів «на підставі укладеної» доповнити словами «між установами/підприємствами».

5. Пункт 52 розділу V викласти в такій редакції:

«52. Державна казначейська служба України та розпорядники й одержувачі бюджетних коштів,

які обслуговуються в органах Державної казначейської служби України, самостійно визначають порядок установлення ліміту каси. Строки здавання готівки з кас Державної казначейської служби України та розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, які обслуговуються в органах Державної казначейської служби України, уста-

новлюються відповідно до вимог пункту 48 розділу V цього Положення.».

**Директор Департаменту
грошового обігу
В. ЗАЙВЕНКО**

Ред. Виділено за текстом редакцією.

ЯК ДОКУМЕНТ ВПЛИНЕ НА РОБОТУ

ЩО ЗМІНИЛОСЯ НА КРАЩЕ У ПОЛОЖЕННІ ПРО КАСОВІ ОПЕРАЦІЇ

Постановою № 54 Нацбанк уніс зміни до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ від 29.12.17 р. № 148 (далі – Постанова № 148, Положення № 148).

Слід сказати, що на зміни чекали практично всі бухгалтери. Аж надто багато неясних моментів виявилось в новому Положенні про ведення касових операцій. На практиці це призвело до незручностей у роботі з готівкою і, ясна річ, викликало шквал запитань.

Завважимо, що Постанова № 54 набула чинності **01.06.18 р.** – з дня, що настає за днем його офіційного опублікування на сайті НБУ (31.05.18 р.). А значить, і зміни, унесені до Положення № 148, формально діють саме із цієї дати.

Отже, пройдемося по найбільш істотних змінах, щоб з'ясувати, як вони вплинуть на роботу бухгалтера.

1. Суб'єкти господарювання (далі – СГ) мають право по 30.06.18 р. включно використовувати у своїй роботі старі бланки касових документів: відомості на виплату грошей, ПКО, РКО та інші, форми яких були наведені в додатках до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ від 15.12.04 р. № 637 (далі – Постанова № 637) (п. 1^й Постанови № 148).

2. СГ мають у строк по 30.06.18 р. включно розробити та затвердити порядок оприбуткування готівки в касі та порядок розрахунку ліміту каси з огляду на норми Положення № 148; а поки що мають **користуватися «старими» лімітами каси**, установленними і затвердженими згідно з Постановою № 637 (п. 1^й Постанови № 148). Формулювання, скажимо так, невдале. Вважаємо, що НБУ хотів сказати – «мають право», але не сказав.

Важливий момент! Ні у Постанові № 54, ні у Постанові № 148 не сказано, що адаптаційний період запроваджується з 05.01.18 р., тобто з початку дії нового Положення № 148. У документі зазначено тільки граничний строк цього періоду – 30 червня.

Звідси виникає запитання: якими нормами (старою чи новою редакцією Постанови № 148) повинні керуватися СГ у періоді з 05.01.18 р. по 31.05.18 р.?

Якщо старими, тоді внесення змін до Постанови № 148 не має сенсу. Адже оновлені, більш зрозумілі та лояльні норми, майже неможливо застосувати на практиці. Майже п'ять місяців із початку року СГ повинні були застосовувати нові бланки, установити по-новому ліміт каси, розробити порядок оприбуткування готівки тощо. Можемо припустити, що такого трактування НБУ не хотів. Але поки що це тільки припущення.

Якщо ж припустити, що НБУ мав на увазі під адаптаційним періодом час з 05.01.18 р. по 30.06.18 р., тоді СГ, які досі працюють «по-старому», можуть зітхнути спокійно. Їх ніхто не покарає за використання старих бланків касових документів. Адже вони вимушені були використовувати старі бланки, наприклад, через те, що на початку січня нових бланків просто фізично не було, а оформляти касові операції при цьому було треба.

Невизначеність із датою початку адаптаційного періоду наводить на думку, що ситуація для СГ, не перевірених податківцями на предмет дотримання касової дисципліни, і для СГ, які пройшли таку перевірку цього року, може кардинально розрізнитися.

СГ, які вже встигли потрапити під перевірку і, можливо, уже були оштрафовані за використання «неправильних» (старих) бланків касових документів, опинилися в нерівному положенні порівняно з тими СГ, яких ще не перевірили.

Що робити оштрафованим у ситуації, яка склалася? По-перше, треба дочекатися роз'яснень НБУ, а по-друге, завжди можна відстоювати свої права в суді.

3. До визначення терміну «книга обліку» **додали книгу обліку доходів**. Дотепер там були перелічені касова книга, книга обліку отримання і видачі готівки старшого касира та книга обліку доходів і витрат, яка застосовується підприємцями-загальносистемниками та єдинниками третьої групи – платниками ПДВ. А про інших єдинників (першої, другої груп, а також третьої групи – неплатників ПДВ), мабуть, просто забули.

Тепер упущення виправлено: книга обліку доходів згадана в п. 13, 14 та 18 п. 3 Положення № 148, тобто є законним реєстром для оприбуткування готівки вищепереліченими фізособами-єдинниками.

І знову виникає запитання: з якої дати? Із 05.01.18 р. чи із 01.06.18 р.?

4. Змінилося визначення терміна **«оприбуткування готівки»** (пп. 18 п. 3 Положення № 148). Тепер можна вважати, що вся сума готівкових надходжень оприбуткована в касі не тільки коли внесено відповідні записи до касової книги або книги обліку доходів і витрат, але й коли надходження готівки відображено в книзі обліку доходів, виконано Z-звіт, сформовано розрахункову квитанцію.

Важливий нюанс! Завважте, що книга обліку розрахункових операцій (КОРО) знову не згадана в цьому переліку. Тобто для підтвердження факту оприбуткування готівки достатньо роздрукувати і підклеїти до відповідного розділу цієї книги Z-звіт.

Це і добре, і погано. Добре, тому що КОРО у принципі не потрібна у такому вигляді, у якому вона існує на сьогодні. Адже дані фіскальних чеків і Z-звітів і так щодня відправляються в електронній формі до контролюючих органів. До чого тоді дублювання даних у паперовому реєстрі, підклеювання чеків та інша тяганина? Мабуть, від КОРО із часом хочуть узагалі відмовитися, або змінити її призначення. За логікою вона повинна виконувати чисто технічні функції, але не функцію обліку готівки.

5. Істотно змінено багатостраждальний п. 11 Положення № 148. У цьому пункті пояснюється, **що є оприбуткуванням готівки в різних ситуаціях. І тепер до п. 11 унесено доповнення.**

По-перше, для підприємців: сума готівки вважається оприбуткованою, якщо вона відображена у відповідній книзі обліку **на підставі товарних чеків (квитанцій).**

Зверніть увагу: за загальним правилом записи в книгах обліку робляться за підсумком дня (п. 6 Порядку ведення книги доходів для платників єдиного податку першої, другої та третьої

груп, які не є платниками податку на додану вартість, затвердженого наказом Мінфіну від 19.06.15 р. № 579, далі – Наказ № 579; п. 5 Порядку ведення книги обліку доходів і витрат для платників єдиного податку третьої групи, які є платниками податку на додану вартість, затвердженого Наказом № 579). Тобто до відповідної книги обліку записується загальна сума отриманого за день доходу. Як відомо, **підприємці видають товарні чеки покупцям на їх вимогу**. Отже, на практиці запис про отриману за день суму готівки може не збігатися із сумою, на яку видано товарні чеки. Причому законодавство не зобов'язує підприємця зберігати копії виданих товарних чеків.

Звідси закономірне запитання: чи буде готівкова виручка за день уважатися оприбуткованою в книзі обліку підприємця без товарних чеків (розрахункових квитанцій), що підтверджують отримання готівки від покупців?

По-друге, для відокремлених підрозділів: сума готівки вважається оприбуткованою, якщо сформовані, роздруковані та підклеєні до КОРО Z-звіти або занесені дані розрахункових квитанцій.

На замітку! Для того щоб сума готівки, яка надійшла, уважалася оприбуткованою – не важливо, зроблено запис про це у відповідному розділі КОРО чи ні. Адже НБУ прямо зазначає в п. 11 Положення № 148, що КОРО використовується тільки для підклеювання і зберігання Z-звітів, записів про розрахунки за квитанціями, коли РРО ламався або відключилася електроенергія, а також для обліку сервісних робіт (ремонт, обслуговування РРО).

Після внесення змін до п. 11 тепер і п. 39 Положення № 148 виглядає цілком логічно. Таким чином, **суперечність між формулюваннями п. 11 та 39 у початковій редакції** Положення № 148 (щодо можливості неведення касової книги відокремленими підрозділами) **зараз усунено**.

6. Важливе уточнення внесено до п. 29 Положення № 148. Коли касир здає готівку безпосередньо інкасаторам банку, то підтвердженням оприбуткування цієї суми є **примірник супровідної відомості з підписом і печаткою інкасатора, який залишається у касира**.

Це означає, що в такому разі **не потрібно оформляти дублюючий касовий документ** – РКО на здачу виручки в банк (інкасаторові).

7. Доповнено норми, пов'язані з обмеженням суми готівкових розрахунків. Як видно з тексту Постанови № 148, п. 6 Положення № 148, що регулює порядок розрахунків СГ між собою і з фізичними особами, залишився незмінним. Таким чином, **залишилися в силі і роз'яснення НБУ, отримані редакцією у відповідь на наш запит** про особливості застосування деяких наявних обмежень. Ці роз'яснення ми публікували в «БАЛАНСІ», 2018, № 45, с. 1 (лист НБУ від 22.05.18 р. № 50-0007/28247).

Водночас п. 7 Положення № 148, що регулює **готівкові розрахунки фізосіб між собою**, доповнено та уточнено. Тепер і в цій нормі зазначено, що фізособи можуть розраховуватися готівкою із СГ протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами **на суму не більше 50 тис. грн**. Це формулювання аналогічне наведеному в пп. 2 п. 6 для СГ. А розрахунки фізосіб із СГ на суму понад 50 тис. грн. здійснюються тільки через банки і через небанківські установи, що мають відповідну ліцензію.

8. До тексту Положення № 148 унесено **ще декілька невеликих редакційних правок**. Вони уточнюють деякі прописані недбало формулювання і роблять їх зрозумілішими (**див. п. 15, 19, 44**).

На закінчення зауважимо, що НБУ в цілому справився з роботою над помилками. Але головне запитання залишилося: на який період роботи в 2018 році поширюються внесені зміни? Ми направили відповідний запит до НБУ і чекаємо на відповідь, про яку ви дізнаєтесь першими.

Урегулювання цього питання дозволить бухгалтерам працювати з готівкою, не побоюючись необґрунтованих штрафів за ті моменти, які, по суті, більше не є порушеннями.

Ольга ЦЕЛУЙКО, шеф-редактор ■